

állítás, esetleg nem teljesítés miatti kártérítés, ha a késedelem az eladónak felróható.) Választási jogról valamilyen speciális értelemben nincs szó.

Fix ügylet esetén, mivel itt a teljesítési határidő lényeges része a kellő teljesítésnek, a késedelem már magában foglalja az érdekesztést is, tehát késedelem esetében csak elállási jog vagy a nem teljesítés miatti kártérítési igény gyakorolható. Ha a vevő kijelenti, hogy a késedelem ellenére teljesítést kíván (K. T. 355. §.), e nyilatkozat folytán az ügylet halasztó hatályúvá válik, fixitását elveszti. (K. 260/1881., 274/1909., 2189/1917.).

Ifj. Dr. Szigeti László.

Külföldi bírósági ítélet jogereje. Felperes, aki a königsbergi kereskedők kebelében fennálló állandó jellegű választott bíróság előtt alperes ellen ítéletet nyert, követelését a külföldi ítélet végrehajthatatlansága okából magyarországi bíróság előtt perrel érvényesíti. Mindhárom fokú magyar bíróság az anyagi jogi okból elutasítja. A Kúria P. IV. 2080/1931. számú ítéletében a königsbergi választott bírósági ítéletnek a felperes által vitatott érvényességére kimondja, hogy a választott bíróság ítélete Magyarországon nem érvényes, mert a Pp. 414. §-a nem vonatkozik kizárólag az állami bíróság ítéleteire és a Pp.-ben használt külföldi bíróság kifejezés alatt nemcsak az állami bíróságot kell érteni. Ehhez még hozzáfűzi a Kúria, hogy „a külföldi bírósági ítéletnek anyaggogi kötelező hatálya egyébként is csak akkor állana fenn, ha a külföldi ítélet Magyarországon végrehajtható lenne és végrehajthatóság hiányában a külföldi választott bíróság ítéletének anyaggogi jogereje nem vitatható”.

Amily világos és kétséget nem tűrően helyes a Kúria döntése, nyilván a kérdés nemzetközi jogi, tehát a szélesebb körű közönség előtt kevésbé otthonos vonatkozásai folytán a gyakorlati életben a külföldi bírósági ítéletekkel és ezt megelőzőleg a külföldi bíróságnak történt alávetéssel kapcsolatosan a magyar bíróságok illetékessége is zavarokat támaszt. A Kúria fentebbi döntéséből nyilvánvalóan következik az az állásfoglalás is, hogy a per az egyébként illetékes magyar bíróság előtt akkor is megindítható, ha oly külföldi bíróság illetékessége köttetett ki, amelynek ítélete Magyarországon végre nem hajtható. Ez következik abból, hogy ha a perbeli kereset megindítható volt, noha a külföldi bíróság már az ügyben döntött, nyilvánvalóan megindítható a kereset a magyar bíróság előtt akkor is, ha a döntés még nem következett be, hanem csupán a külföldi bíróság kikötése történt meg a felek között.

B. S.

A lelki kényszerre vonatkozó bírói gyakorlatról dr. Schneller György szellemes és amellet mélyen szántó értekezést írt, a Polgári Jog június havi számába. Cikkének csak a munkaügyi kérdésekre vonatkozó megjegyzéseivel kívánok foglalkozni.

Dr. Schneller szerint a lelki kényszer fenforgását kellene megállapítani azokban az esetekben, amikor a munkavállaló az

öt jogosan megillető követelés jelentékeny részéről lemond, mert ilyen esetekben, — praesumptio hominis, — hogy az alkalmazott kényszerhelyzetben volt.

Tény az, hogy bíróságaink a lelki kényszer fenforgását, csak a legritkább esetekben állapítják meg. Tény az is, hogy a külföldi joggyakorlat ezt a kérdést szélesebb és subjectivebb alapon kezeli. Végül koncedálok azt is, hogy bíróságaink a lelki kényszer megállapításánál túlságosan ragaszkodnak a bírói határozatokban lefektetett szóhangzatokhoz.

Ezzel szemben azonban dr. Schneller felfogása a másik végletéhez vezet és az általa fentvázolt elv, súlyos igazságtalanságokhoz, — a megkötött ügyletek biztonságába vetett hit megrendüléséhez és végül a céltalan perek meghatványozódásához vezetne.

Vegyünk egy példát a gyakorlati életből. A munkaadó felmond alkalmazottjának, vagy rögtöni hatállyal elbocsátja. Egyik fél sem biztos abban, hogy az elbocsátás jogos volt-e, és még kevésbé abban, hogy mi illeti a munkavállalót az elbocsátás jogszerűtlensége esetében. Az alkalmazott háromszor annyit igényel, mint amire a munkaadó gondol és a munkaadó kijelenti, hogy hajlandó az igényelt összeg egy részét megfizetni, ha a munkavállaló további igényeiről lemond. Kijelenti azt is, hogy ha ezt nem fogadja el, — pereljen. Végül megegyeznek az összegben és a munkavállaló kijelenti, hogy minden igénye ki van elégítve.

A bírói gyakorlat szerint, ilyen esetekben lelki kényszerről beszélni sem lehet, még akkor sem, ha a munkavállaló igazolná, hogy ő meg volt győződve arról, hogy neki több jár, de a többlétről lemondott, mert éhezett, vagy kilakoltatás előtt állott. A bíró nem is bocsátkozik a munkavállaló lelkiállapotának és személyes viszonyainak mérlegelésébe, mert a munkaadó részéről semmiféle jogellenes magatartás fenn nem forog.

Dr. Schnellerrel szemben én ezt az állásfoglalást helyesnek tartom, mert teljesen egyoldalú és ferde megvilágítása az ilyen helyzetnek az, hogy a munkavállaló lemondó nyilatkozata érvénytelen, mert kényszer hatása alatt állott, még akkor is, ha részéről ilyen lelki kényszer tényleg fennforgott.

Ilyen ügylethatálytalanító kényszert a bíró nem állapíthat meg azért, mert ennek gátat vet a másik fél magatartása, aki nem tudott a kényszerhelyzetről, aki érvényes és végleges megállapodást kívánt kötni és akinek nem lehet kötelessége az ügyletkötés előtt meggyőződést szerezni arról, hogy az alkalmazott lelki kényszer hatása alatt áll-e.

Ha pedig mindkét ügyletkötő fél szempontjából objectiv vizsgálat tárgyává tesszük a kérdést, akkor az eredményt helyesen tükrözi vissza bírói gyakorlatunk, amidőn azt mondja, hogy ilyen lelki kényszert csak akkor lehet megállapítani, amikor a munkaadó jogellenes fellépésével idézi elő a kényszerhelyzetet, vagy legalább tudatában van annak, hogy az alkalmazott kényszerhelyzetben van és ezt használja ki a joglemondó nyilatkozat megszerzésére.

Dr. Schneller álláspontja, amely az első pillanatra nagyon tetszetősnek és főleg szociálisnak látszik, — a szigorú jog szempontjából, főként pedig a gyakorlati jogalkalmazás szempontjából nemcsak téves, hanem veszélyes is.

Egyébként bírói gyakorlatunk bizonyos fokig elhagyta már a kényszer fennforgásának legszűkebb magyarázatát, és egyre jobban közeledik az illetéktelen befolyásnak, mint ügylethatalytalanító momentumnak acceptálásához, — de sohasem téveszti szem elől a befolyásoló fél magatartását.

Így megtámadhatónak mondja az aránytalanul magas ügyvédi díj kikötését, amelyre a felet akkori feldult lelkiállapotának kihasználásával birták rá (C. 2736/1914.), ha az egyik fél a másik szellemi alárendeltsége és védtelensége kihasználásával visszaél, az ügylet illetéktelen befolyás címén megtámadható. (C. 2908/1920.). Hasonló a Kúria 1950/1931. számú döntése, amellyel hatálytalanított egy ügyletet, ahol az egyik fél a másik fogyatékos elmetehetségét, a maga javára tudatosan kihasználta.

A bírói gyakorlat tehát helyt ad az illetéktelen befolyás kifogásának, de nem állít fel vélelmet a munkavállaló javára és a munkaadó részéről megkívánja az adott helyzet rosszhiszemű illetve tudatos kihasználását.

Sőt még egy lépéssel tovább is megy ez a felfogás, nevezetesen megállapítandónak tartja a lelki kényszer fennforgását, ha a munkaadó az ezen helyzetet felidéző tényekről tudott. Így a Kúria 4625/1921. számú ítéletéből kiolvasható, hogy a feleségnek ama lelki kényszer alatt kötött ügylete, hogy letartóztatott férjén kívánt segíteni, megtámadható, ha a másik fél tudott a lelki kényszert előidéző tényekről, a jelen esetben tehát a férj letartóztatásáról.

Végeredményben tehát az a helyzet, hogy a bírói gyakorlat minden vélelem nélkül, mindkét fél helyzetének gondos mérlegelésével állapítja meg, hogy fenforog-e illetéktelen befolyás vagy lelki kényszer és csak ez a helyes és egyedül helyes út és mód ezeknek a kérdéseknek az elbírálásánál.

Dr. Trattner Albin.

A „*pacta sunt servanda*“ olyan jogszabály, amelynek önmagát korlátozó „halk önszava“ (Grosschmid) sokszor erősebben hat, mint maga a szabály. A korrigáló belső szó: az a parancs, hogy a paktumnak szabad akarathból kell fakadnia, egyébként nem paktum és nem kötelez. Ha ezt a belső szót meghalljuk és követjük és ha jól halljuk meg és helyesen követjük, a jogszabály félretevése erősebb jog, — mert egyezőbb a jogérzettel — mint maga a jogszabály.

Dr. Trattner Albin és köztem nincs elvi vita; ő is idézi és helyesli a Kúria paktum-derogáló döntéseit, de nem megy el a paktum-szentség tagadásában odáig, ahol a német és francia joggyakorlat tart és amit más vonatkozásban — az árverés elhalasztása ellenében nyilatkozatot aláíró végrehajtást szenvedő esetében — úgy próbáltam körülhatárolni, hogy a jogügyletnek a tisztességes és szokásos cél